

ORSZÁGOS RENDŐRFŐKAPITÁNY

1139 Budapest, Teve u. 4-6.

1903 Budapest, Pf.: 314/15.

Tel: (06-1) 443-5573 Fax: (06-1) 443-5733

BM: 33-104, 33-140 BM Fax: 33-133

E-mail: orfkvezeto@orfk.police.hu

Szám: 31111/2008. RP.

Tárgy: alapvető jogot sértő
rendőri intézkedés
elleni panasz elbírálása

HATÁROZAT

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 92. § (1) bekezdésében biztosított jogkörömnél fogva, a panaszos kínai állampolgár által benyújtott panasz tárgyában folytatott eljárás során – figyelemmel a Rtv. 93/A. § (7) bekezdésére, továbbá a Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Panasztestület) 82/2008. (XI. 1.) számú állásfoglalása megállapításaira – a rendőri intézkedés elleni panaszt

elutasítom.

A határozat ellen a Rtv. 93/A. § (9) bekezdése alapján – figyelemmel a Közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 100. § (1) bekezdésére, valamint a 109. § (3) bekezdésére – fellebbezésnek helye nincs, annak felülvizsgálata közvetlenül kérhető a bíróságtól. A keresetlevelet a jelen határozat közlésétől számított harminc napon belül lehet benyújtani a Fővárosi Bírósághoz a Ket. 109. § (1) bekezdése, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 326. § (7) bekezdése alapján.

A határozatot kapják:

- 1) panaszos
- 2) jogi képviselő
- 3) Független Rendészeti Panasztestület
- 4) Repülőtéri Rendőr Igazgatóság igazgatója
- 5) Irattár

INDOKOLÁS

I.

A rendelkezésre álló adatok – rendőri jelentések, panasz – alapján az alábbi tényállást állapítottam meg.

A panaszost az IRM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Budapesti és Pest Megyei Regionális Igazgatóság Idegenrendészeti Hatósági Osztálya 2008. május 28-án kelt határozatával kiutasította a Magyar Köztársaság területéről, mellyel egyidejűleg elrendelte az idegenrendészeti őrizetbe vételét. Az őrizetet a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság Őrzött Szállásán hajtották végre. A panaszos fogvatartása során többször saját egészsége ellen fordult, így 2008. augusztus 08-án feltehetőleg öngyilkossági szándékkal a csuklóját műanyag evőeszközzel több helyen megvágta, illetve egy öngyújtót lenyelt. Az eset során az azonnali rendőri intézkedéssel biztosított gyors orvosi ellátásnak köszönhetően csak könnyebb sérüléseket szenvedett a fogvatartott.

A panasz tárgyává tett rendőri intézkedést akkor foganatosították a külföldivel szemben, amikor fogva tartása alatt az étkezést megtagadta. Elmondása szerint egy szekta szimpatizánsa, ezért Kínába történő visszautazása esetén üldözés veszélye fenyegeti, Magyarországon nem tudott munkához jutni, így helyzete kilátástalanná vált, ezért meg akart halni.

A panaszos rendszertelen táplálkozása miatt, a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság orvosa minden nap ellenőrizte az egészségi állapotában beálló változásokat, melynek során a testsúly csökkenése miatt, infúziós kezeléssel történő táplálását rendelte el 2008. június 26. és június 30. között. A panaszos a június 27-i kezelésnek nem volt hajlandó magát alávetni, az elhelyezési körletéből a rendőri utasítás ellenére sem volt hajlandó e célból eltávozni. A szálláson dolgozó szolgálatot teljesítő rendőr az eredménytelen felszólítást követően testi kényszer alkalmazva kívánt érvényt szerezni az utasításnak, mely során a panaszost az ágyából megpróbálta kiemelni, azonban a panaszos ellenállt és a földre feküdt. Ezután, mivel a panaszos továbbra sem akart lábra állva távozni a körletből, a rendőr megfogta, és a karjánál fogva kivezette a helyiségből, az Őrzött Szállás ügyeleti helyiségéig úgy, hogy – mivel lépni nem kívánt a panaszos – annak lábai a földet érték. Mivel a panaszos az ügyeleti helyiségnél passzív ellenszegülését abbahagyta, a testi kényszer alkalmazását az intézkedő rendőr megszüntette.

Az eset kapcsán a panaszos jogi képviselője útján a részletezett rendőri intézkedésre vonatkozóan az alábbi okokból nyújtotta be panaszát a Panasztestülethez:

- a testi kényszer alkalmazása jogalap nélküli volt,
- ha volt is jogalapja, a szükségesség és arányosság követelményének nem felelt meg alkalmazásának módja.

A panaszos álláspontja szerint a kényszerítő eszköz alkalmazásának módja indokolatlan és szükségtelen volt, illetve súlyosan sértette az emberi méltóságát.

A panaszos álláspontját azzal is indokolja, hogy 57 éves, gyenge testalkatú, rossz egészségi állapotú, ráadásul ellenszegülése passzív és nem aktív volt.

A testi kényszer végrehajtása módját azért tartja súlyosan alapjog sértőnek, mivel véleménye szerint nem állt fenn ügyében a kérdéses napon azonnali beavatkozást igénylő szükséghelyzet, így az eljáró rendőrnek lehetősége és egyben kötelessége lett volna arányosabb intézkedést választania.

Az alábbiakban részletezett indokok alapján megállapítottam, hogy panasz megalapozatlan.

II.

A Panasztestület a panaszos jogi képviselője által 2008. július 4-én előterjesztett panaszát megvizsgálta és a fent hivatkozott állásfoglalásában azt részben megalapozottnak találta. A Panasztestület a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) XII. fejezet 54. § (1) bekezdés szerinti élethez és az emberi méltósághoz fűződő jogai, valamint az 54. § (2) bekezdés szerinti megalázó bánásmód tilalmának súlyos sérelmét állapította meg.

A Panasztestület állásfoglalásának II. részében foglalt azon indokolásával, amellyel az egészségügyi kezelés visszautasíthatóságára irányuló – ezzel az intézkedés jogalapját esetlegesen megkérdőjelező – panaszosi – érvelést alaptalannak nyilvánítja, magam is egyetértek. Megjegyzem azonban, hogy a panasz feltételes módon beszél a kezelés visszautasításának joga fennállásáról¹, így abból nem derül ki a panaszos ezzel kapcsolatos egyértelmű álláspontja. A panaszban leírtakra tekintettel azonban meg kívánom jegyezni a következőket.

Téves a panaszban kifejtett azon vélemény, hogy a panaszos aktív ellenállást nem tanúsított ezért az általa hivatkozott jogszabály helyek alapján² kérdéses bármely kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűsége.

A Rtv.-nek a panaszban is idézett 47. §-a arról is rendelkezik, hogy a rendőr a testi kényszert cselekvésre, vagy cselekvés abbahagyására bírás céljából alkalmazhatja. A

¹ Panaszos kínai állampolgár jogi képviselője által 2008. július 4-én előterjesztett panasz II. rész első bekezdés: „Álláspontunk szerint ha feltételezzük is, hogy kényszerítőeszköz alkalmazására az intézkedő rendőrnek az irányadó jogszabályi előírások – különösen az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvények a ellátás visszautasítására vonatkozó rendelkezései – alapján joga volt...” ugyanezen rész második és nyolcadik bekezdése: „Az Eütv. Szerint: » 20. § (1) A cselekvőképes beteget - a (2)-(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel, illetőleg a (6) bekezdésben foglalt eset kivételével - megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.

(2) A beteg minden olyan ellátást, amelynek elmaradása esetén egészségi állapotában várhatóan súlyos vagy maradandó károsodás következne be, csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban, illetve írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza. Ez utóbbi esetben a visszautasítást az egészségügyi dokumentációban rögzíteni kell, amelyet a tanúk aláírásukkal hitelesítenek. «”, „Megítélésünk szerint ha nem is illette meg a panaszost az egészségügyi ellátás visszautasításának joga,...

² A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 47. §-a szerint „A rendőr - intézkedése során - az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.”

A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 58. § (2) bekezdése szerint „A kényszerítő eszközök alkalmazása során ellenszegülésnek kell tekinteni azt a célzatos, fizikai erő kifejtéssel járó tevékenységet, amely a rendőrt jogszerű intézkedésének megkezdésében, folytatásában vagy befejezésében akadályozza, így különösen, ha valaki élet, testi épség elleni fenyegetéssel vagy fizikai erőszakkal akadályozza, hogy a rendőr valahová belépjen, valahol tartózkodjon, valahonnan távozzon, valakit személyes szabadságában korlátozzon, illetőleg valakivel szemben intézkedést foganatosítson.”

Szolgálati szabályzat testi kényszerre vonatkozó szakasza³ a rendőr kötelességévé teszi a testi kényszer alkalmazását.

A panaszos személyi állapota – a passzív öngyilkosság elhatározása, valamint súlyosan leromlott, egészségügyi beavatkozást igénylő fizikai állapota – szükségessé tette a kezelésre vonatkozó utasítás végrehajtásának kikényszerítését. Ha a rendőr nem ezt teszi, úgy a panaszos egészségének megromlásában, esetleges öngyilkosságában működik közre, ami büntetőjogi konzekvenciát von maga után. Ez az eljárás elfogadhatatlan volna, még időleges elvi megfontolás tárgyát sem képezhette, és a jövőben sem képezheti fogvatartást végző rendőri szerv részéről.

A fentiek alapján a rendelkező részben foglaltak szerint határoztam.

III.

A Panasztestület más megállapításaival az alábbiakban ismertetett indokok alapján nem értek egyet.

1. A panaszossal szemben alkalmazott testi kényszer emberi méltóságot sértő illetőleg megalázó bánásmód tilalmába ütköző volta

Az Alkotmány 54. § (1)-(2) bekezdése, valamint az alkotmánybíróági határozatból⁴ kiemelt idézet alapján a Panasztestület arra a következtetésre jutott, hogy „Az alkotmánybíróági gyakorlat szerint tehát az élethez és az emberi méltósághoz való jogegységet alkot és így, oszthatatlan egységében korlátozhatatlan alapjog. Ezt alapul véve nincsen és nem is létezhet olyan jogszerű indok, amely megalapozhatná a panaszossal való bánásmódot.”

A Panasztestület ezen megállapításával mintha megkérdőjelezné az alkalmazott testi kényszer jogalapját is. Ezzel szemben állásfoglalásában maga is megjegyzi „a panaszos elszállítására testi kényszer alkalmazása nélkül nem is kerülhetett volna sor, hiszen – ahogy ezt ő maga is elismeri – feküdt, nem volt hajlandó felkelni és elmenni a kezelésre.”

³ A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 59. § (1) bekezdése szerint „Kényszerítő eszköz alkalmazása feltételeinek fennállása esetén testi kényszert akkor kell alkalmazni, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható.”

⁴ A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. Törvény 54. § (1) bekezdése: „A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelytől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

Az Alkotmánybíróság a 23/1990. (X. 31.) számú határozata V. rész 2. pontja: „Az emberi élet és az emberi méltóság elválaszthatatlan egységet alkot és minden mást megelőző legnagyobb érték. Az emberi élethez és az emberi méltósághoz való jog ugyancsak egységet alkotó olyan oszthatatlan és korlátozhatatlan alapjog, amely számos egyéb alapjognak forrása és feltétele.”

A Rtv. VI. fejezete a kényszerítő eszközök felsorolásáról illetve alkalmazásuk feltételeiről, szabályairól szól. A fejezet a törvényi feltételek megléte esetén lehetővé teszi, hogy a rendőr intézkedése során egyebek mellett testi kényszert, bilincset, vegyi eszközt, elektromos sokkoló eszközt, rendőrbotot, szolgálati kutyát, lőfegyvert alkalmazzon. Hangsúlyozva még egyszer, hogy bármely kényszerítő eszközt a rendőr csak a törvényben kimerítően felsorolt illetve rögzített törvényi feltételek megléte esetén alkalmazhat, a rá vonatkozó jogszabályban foglalt fokozatosság elvét is betartva⁵. A fent felsorolt és a felsorolásból mellőzött kényszerítő eszközök alkalmazása kivétel nélkül az élethez fűződő valamint az emberi méltósághoz fűződő jogot, továbbá ez utóbbi alapjogból, mint „anyajogból”⁶ eredő más alkotmányos alapjogok – így a megalázó bánásmód tilalma – szükségképpen valamilyen mérvű korlátozását jelenti.

Ezen megállapítást támasztja alá a Rtv. 17. §-a⁷ illetve a Panasztestület által az ügyben hivatkozott Alkotmánybírósági határozat azon megállapítása, hogy az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében rögzített élettől és emberi méltóságtól való önkényes megfosztás tilalma „nem zárja ki az élettől és az emberi méltóságtól történő nem önkényes megfosztás lehetőségét.”

A panaszos, amikor a többszöri rendőri felszólításra sem volt hajlandó a számára előírt és általa vissza nem utasítható orvosi kezelésre⁸ elindulni, megszegte törvényi kötelességét⁹ és a rendőr utasításával szembeszegült. Ezzel a Rtv. már hivatkozott fejezetében biztosított testi kényszer alkalmazásának – mint legenyhébb kényszerítőeszköznek – joga és kötelessége az intézkedő rendőr részére megnyílt, illetve beállt. Így megalapozatlan a panaszos azon elvárása, hogy arányosabb intézkedést kellett volna választania a rendőrnek.

⁵ 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 58. § (1) szerint: „A kényszerítő eszközök Rtv. szerinti meghatározásának sorrendje fokozatosságot is jelent, súlyosabb kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az enyhébb kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre, vagy sikere eleve kilátástalan.”

⁶ Az Alkotmánybíróság a 23/1990. (X. 31.) számú határozata, dr. Sólyom László párhuzamos véleménye.

⁷ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 17. § (1) bekezdése szerint „A Rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, a magánlakás, a magántitok és a levéltitok sérthetlenségéhez, a személyes adatokhoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja.”

⁸ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény „20. § (1) A cselekvőképes beteget - a (2)-(3) bekezdésekben foglaltakra tekintettel, illetőleg a (6) bekezdésben foglalt eset kivételével - megilleti az ellátás visszautasításának joga, kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.

(2) A beteg minden olyan ellátást, amelynek elmaradása esetén egészségi állapotában várhatóan súlyos vagy maradandó károsodás következne be, csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban, illetve írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza. Ez utóbbi esetben a visszautasítást az egészségügyi dokumentációban rögzíteni kell, amelyet a tanúk aláírásukkal hitelesítenek.

(3) A betegség természetes lefolyását lehetővé téve az életfenntartó vagy életmentő beavatkozás visszautasítására csak abban az esetben van lehetőség, ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved, amely az orvostudomány mindenkori állása szerint rövid időn belül - megfelelő egészségügyi ellátás mellett is - halálhoz vezet és gyógyíthatatlan. Az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás visszautasítása a (2) bekezdés szerinti alaki előírások betartásával történhet.”

⁹ A harmadik országbeli állampolgárok és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 61. § (4) bekezdés a) pontja értelmében az őrizetben lévő harmadik országbeli állampolgár köteles az őrizet végrehajtására szolgáló létesítmény rendjét megtartani, az ezzel összefüggő utasításoknak eleget tenni;

A kényszerítő eszköz alkalmazása a törvényi rendelkezések alapján egy válaszlépés egy adott mértékű, típusú, intenzitású ellenszegülésre, támadásra vagy ezekkel való közvetlen fenyegetésre. A kényszerítő eszköz alkalmazása tehát akkor arányos, ha a fenyegető, vagy tényleges ellenszegülés vagy támadás mértékét sem időben, sem térben, sem intenzitásban nem haladja túl, tehát szükséges és elégséges a rendőri intézkedés végrehajtásának biztosításához.

A Rendőrség szolgálati szabályzata a kényszerítő eszköz alkalmazása módjával szemben egy általános érvényű követelményt támaszt¹⁰. E követelménynek, mint kötelezettségnek, a vizsgált rendőri intézkedés során alkalmazott testi kényszer tekintetében az intézkedő rendőr maradéktalanul megfelelt.

A szolgálati csoportvezetői szolgálatot ellátó rendőr, elvezető fogással kivitelezett testi kényszer alkalmazott, mely során az ellenálló panaszost megfogva, felemelte, olyan helyzetbe rögzítette, mely a panaszos mozgását lehetővé tette, ugyanakkor esetleges váratlan támadásának, ellenállásának lehetőségét kizárta, s őt a körletéből elvezette úgy, hogy annak lábai – mivel lépni nem kívánt – a földet érték. A testi kényszer alkalmazása a panaszos testi épségét az indokoltnál nagyobb mértékben nem veszélyeztette, annak során sérülést nem szenvedett. A testi kényszer e módja nem eltúlzott, indokolatlan durvaságot nem jelentett. Amint az elvezető fogás elérte célját és a panaszos az ügyeleti helyiség elé került, a testi kényszer az alkalmazó rendőr megszüntette. Tehát a szükséges és elégséges fokozatú kényszerítőeszközt törvényes céllal, a szükséges ideig és mértékben, illetve intenzitással alkalmazta.

Mivel a panaszos más „erőszakos” cselekményt nem tett panasz tárgyává, a vizsgálat tárgyát képező testi kényszer alkalmazása illetve a vizsgált rendőri intézkedés egésze a fent leírtak alapján a megalázó bánásmód tilalmába sem ütközött. Akkor sem, ha ezt a többi fogvatartott látta. Az őrzött szállás rendjét nem veszélyeztető fogvatartottak elszigetelése az esettől nem volt sem indokolt, sem lehetséges.

Az ehhez hasonló rendőri intézkedések jogi megítélésénél nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazása jellegéből adódóan szükségképpen az emberi méltósághoz fűződő jogot érinti, az abból származó egy vagy több alapjogot törvényes módon korlátozza.

Végezetül, megjegyzem, hogy a Panasztestület által említett megoldások a külföldi elszállítására, így a tolószék alkalmazása nem volt indokolt, mivel az őrzött szállás orvosa a panaszost járó betegnek minősítette. Lehetséges sem volt, mert ilyen eszköz nem képezi az őrzött szállás eszköztárának részét. A panaszos több rendőr által történő felkarolása és támogatása, ha ő lépni nem kíván, ugyanúgy a sarkainak földön húzásához vezetett volna. A rendőrtől nem várható el, hogy az intézkedésnek szándékosan ellenszegülő, lépni nem kívánó személyt ölbe fogva, vagy a levegőbe emelve szállítsa kézben.

¹⁰ 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 57. § (2) bekezdése szerint: „A rendőr a kényszerítő eszköz alkalmazása során a testi épséghez fűződő jogokat köteles tiszteletben tartani, és a testi épséget csak a legszükségesebb mértékben veszélyeztetheti.”

A Rendőrségnek továbbra is célja, hogy a jövőben az állampolgárok által benyújtott panaszok alapján kidolgozott testületi állásfoglalások figyelembevételével az intézkedések törvényessége, szakszerűsége, kulturáltsága folyamatosan javuljon.

Határozatom az alábbi jogszabályokon alapul:

- a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény XII. fejezet 54. § (1) és (2) bekezdése;
- a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 326. § (7) bekezdése;
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 100.§ (1) bekezdés a) pontja valamint a 109. § (1) és (3) bekezdése;
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény VI. fejezete, 92. § (1) bekezdése, a 93/A § (7) és (9) bekezdései;
- a Rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 57. § és 58. § -ai;
- a harmadik országbeli állampolgárok és tartózkodásáról 2007. évi II. törvény 61. §-a.

Budapest, 2008. szeptember 29.

Dr. Bencze József r. altábornagy
sk.